

УДК 378.14+09

Н. В. Калашнік,

кандидат педагогічних наук, викладач

(Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова)

nata.kalashnikova.1983@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано ступінь розробленості досліджуваної проблеми у педагогічній теорії та навчально-виховній практиці; уточнено сутність ключових понять дослідження; проаналізовано та розкрито особливості освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України. Встановлено, що серед розвинутих європейських країн наша держава посідає гідне місце за загальним числом іноземних студентів, найбільшою популярністю яких користуються медичні і фармацевтичні спеціальності. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури обґрунтовано завдання сучасної міжкультурної комунікативної освіти та виховання студентів.

Ключові слова: освітньо-виховна робота, студенти-іноземці, міжкультурна комунікація, міжкультурна комунікативна освіта та виховання, медична освіта в Україні.

Актуальність дослідження автор вмотивовано доводить через вирішення суперечностей між: вимогами суспільства до підвищення якості підготовки майбутніх лікарів – іноземних студентів і недостатнім рівнем їхньої адаптації й соціалізації в Україні, що заважає ефективному професійному становленню; важливістю формування міжкультурної комунікативної компетентності в іноземних студентів та недостатнім рівнем їхнього міжкультурного та комунікативного виховання у вищих медичних навчальних закладах України; необхідністю цілеспрямованого формування міжкультурної комунікативної компетентності в іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах України.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Вченими висвітлені теоретико-методологічні аспекти міжкультурного виховання (Т. Атрощенко, Л. Воротняк, В. Бойченко, І. Зозуля, О. Моляко, А. Солодка, Л. Чумак та ін.). Результати аналізу психолого-педагогічних праць свідчать про велику кількість наукових досліджень, присвячених питанням теорії та практики формування компетентності на основі компетентнісного підходу (Н. Бібік, Р. Гришкова, Д. Демченко, О. Зеленська, В. Кузьменко, О. Кулікова, О. Малькова, Л. Маслак, О. Овчарук, Л. Першина, А. Хугорської, М. Черкесова, Д. Чернілевський та ін.). Проблемі вивчення особливостей навчання та виховання студентів, зокрема іноземних, присвячено праці О. Акімової, Г. Василенко, М. Іванової, С. Клаучек, О. Коберника, О. Коротун, І. Кушнір, Л. Москальової, Л. Рибаченко, О. Рябоконь, Л. Тищенко, Я. Цехмістера та ін.

Для з'ясування особливостей освітньо-виховної підготовки іноземних студентів-медиків проаналізовано робочі програми з російської та української мови для іноземних студентів медичних закладів освіти основного етапу навчання, який дав змогу встановити, що: 1) ознайомлення іноземних студентів-медиків із специфікою української культури відбувається не в повному обсязі; 2) відсутнє планування комплексного формування міжкультурної комунікативної компетентності у процесі навчання української (російської) мови; 3) не передбачений комплексний розвиток творчих і комунікативних здібностей іноземних студентів, та залучення їх до позааудиторної виховної роботи.

Мета статті – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури дослідити особливості освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. Підготовка в нашій країні іноземних фахівців – це одна з ефективних форм культурного і наукового співробітництва, що сприяє зміцненню авторитету України на міжнародній арені і є джерелом додаткового фінансування освіти. В Україні, що серед розвинутих європейських країн посідає гідне місце за загальним числом студентів, найбільшою популярністю в іноземних громадян користуються медичні і фармацевтичні спеціальності. Сьогодні 16 вищих медичних навчальних закладів України здійснюють підготовку іноземних фахівців.

У Національному фармацевтичному університеті м. Харкова із 17500 студентів приблизно 1100 іноземних студентів із 20 країн світу; Запорізькому державному медичному університеті – 10200 студентів із них 1450 іноземних студентів із 42 країн світу; Львівському національному медичному університеті імені Д. Галицького – 17000 студентів із них 5600 іноземних студентів із 49 країн світу; Одеському національному медичному університеті – 6000 студентів із них 1300 іноземних студентів із 52 країн світу [1].

Під медичним профілем у медичній освіті розуміють тип підготовки іноземних студентів іноземній мові (українській або російській), загальноосвітнім і медичним дисциплінам, побудований з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності медиків. Іноземному студенту-медику доводиться вирішувати різноманітні задачі, що вимагають сформованості вмінь і знань у таких підсферах навчально-професійної діяльності, як:

- слухання лекцій;

© Калашнік Н. В., 2016

- підготовка до практичних занять;
- робота в лабораторії;
- консультації;
- складання модульних контролів;
- оформлення лабораторних, наукових праць або рефератів;
- підготовка доповідей і повідомлень та презентацій;
- участь у клінічній та фармацевтичній практиці тощо.

На сучасному етапі відбувається реформування системи підготовки лікарів в Україні відповідно до вимог Болонської декларації. Підготовка лікаря здійснюється на етапах переддипломної і післядипломної підготовки. Навчання здійснюється відповідно до освітньо-професійних програм загальної лікарської підготовки фахівця з трьох базових спеціальностей (лікарська справа, педіатрія, медико-профілактична справа) з подальшою спеціалізацією на післядипломному етапі відповідно до освітньо-професійних програм певної лікарської спеціальності.

Часові рамки підготовки студентів-медиків у вищих навчальних закладах дорівнюють 6 рокам: 4 роки – бакалаврат (базова вища медична освіта) і подальше дворічне навчання для підготовки фахівців (повна вища медична освіта) із кваліфікацією лікар або наступне однорічне навчання для підготовки лікарів-стоматологів. Підготовка магістрів здійснюється на базі повної вищої медичної освіти у вищих навчальних закладах і відбувається, як правило, одночасно з підготовкою в інтернатурі.

Приєднання до Болонського процесу, впровадження кредитно-модульної системи як ефективної моделі організації навчального процесу – це шанс для медичних вишів України:

- підвищити якість підготовки лікарів;
- забезпечити конкурентоздатність диплома на ринку роботи;
- підвищити інтерес до навчання у вищих медичних навчальних закладах України у студентів з інших країн.

Умовно процес одержання освіти іноземним громадянином можна поділити на такі етапи: одержання освіти на батьківщині, приїзд в Україну і навчання на підготовчому факультеті, підготовка за обраною спеціальністю у виші, отримання диплому, післядипломна спеціалізація, повернення на батьківщину. Навчання на підготовчому факультеті формує базовий рівень комунікативної компетентності з метою навчально-професійного спілкування. На підготовчому факультеті необхідно ввести значний мовний матеріал за предметами профілю навчання, що багато в чому визначає успішність навчання студента на основному факультеті [2].

Для з'ясування особливостей освітньо-виховної роботи з іноземними студентами нами було проаналізовано робочі програми з російської та української мови для іноземних студентів медичних закладів освіти основного етапу навчання. Аналіз програм дозволив встановити, що: 1) ознайомлення іноземних студентів-медиків з українською культурною специфікою відбувається не в повному обсязі; 2) відсутнє планування комплексного формування когнітивного, мотиваційно-ціннісного, комунікативно-діяльнісного компонентів міжкультурної компетентності в процесі навчання української (російської) мови; 3) не передбачений комплексний розвиток творчих і комунікативних здібностей іноземних студентів, та залучення їх до позааудиторної виховної роботи. Анкетування викладачів української (російської) мови вищих медичних закладів освіти, у яких проводилося дослідження, показало, що 85,0 % респондентів вважають важливим формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків як одного з аспектів їхнього розвитку під час навчання української (російської) мови. Але, незважаючи на розуміння необхідності виконання такої роботи, лише 15,0 % опитаних викладачів поетапно планують завдання для ознайомлення студентів-іноземців з національно-культурними особливостями країни навчання; більшість педагогів такі завдання планують, але не завжди їх реалізують в повному обсязі, пояснюючи це відсутністю необхідної кількості аудиторних годин. Також проблемою більшості медичних вишів є відсутність єдиного підручника з української мови для іноземних студентів, які містять достатню кількість методичних матеріалів для комплексного формування всіх компонентів міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів. Тому формування такої компетентності на практичних заняттях реалізується фрагментарно, у зв'язку з цим виникла необхідність детального програмування процесу навчання української мови з урахуванням комплексного формування когнітивного, мотиваційно-ціннісного та комунікативно-діяльнісного компонентів.

Найбільшою з проблем із якою стикаються іноземні студенти, потрапивши на навчання до іншої країни, є міжкультурна адаптація. Міжкультурну адаптацію слід розуміти, як складний процес, при якому студент досягає відповідності ("сумісності") з новим культурним середовищем.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що адаптація може розглядатися в двох напрямках: адаптація як освоєння нового культурного середовища і адаптація як становлення нових якостей самої особистості. Єдино відомою формою цілеспрямованої і контрольованої соціальної адаптації є навчання в іноземній школі чи виші [3: 38].

Одним із найважливіших видів адаптації, з яким зустрічається іноземний студент, є соціальна адаптація, котра включає в себе цілу низку аспектів:

- *психолого-педагогічний* пов'язаний із пристосуванням до нової дидактичної ситуації, яка відрізняється своїми формами і методами роботи від викладання на батьківщині студента;
- *соціально-психологічний* припускає засвоєння нових соціальних норм, встановлення і підтримка студентами визначеного соціального статусу в новому для них соціальному середовищі, рольова поведінка в системі міжособистісних відносин;
- *психофізіологічний* характеризується пристосуванням фізіологічних функцій організму до нових умов навчання й життєдіяльності;
- *соціокультурний* заснований на взаємодії іноземного індивідуума з оточенням, його культурним наслідуванням;

В ході нашого дослідження було виявлено, що формування процесу адаптації іноземних студентів до навчання в українському виші може бути успішним лише за умови, якщо організація освітнього процесу здійснюється на основі таких системних відносин і взаємозв'язків:

- взаємодія дисциплін медичного та гуманітарного циклів
- інтеграції різних видів діяльності; використання сучасних педагогічних технологій, які відповідають задачам освітньо-виховної роботи з іноземними студентами;
- співтворчість учасників навчального процесу.

Таким чином, ми встановили, що ефективність адаптаційного процесу іноземних студентів українського медичного навчального закладу залежить від спрямованого управлінського впливу та створення цілісної системи організації управління цим процесом.

Більшість іноземних студентів, потрапивши до іншої країни, відчувають дискомфорт і складності у процесі навчання. Це пов'язане із труднощами спілкування українською (російською) мовою, іноді – відсутністю взаєморозуміння із викладачами, національно психологічними особливостями студента. Найбільш серйозними стресовими факторами для іноземних студентів є труднощі при підготовці до занять, особливості педагогічної системи навчального закладу, кліматичні відмінності, віддаленість сім'ї, менший шанс, ніж на батьківщині студента, для залучення в соціальне життя навчального закладу, міста, країни. В той же час оволодіння професією лікаря, виконання своєї професійної діяльності (спілкування з пацієнтами й медичним персоналом українською (російською) мовою, читання спеціальної літератури і тощо) вимагає від іноземних студентів високого рівня професійної та комунікативної компетентності.

Тому, професорсько-викладацький склад вищого навчального закладу повинен надавати як академічну, так і моральну підтримку іноземним студентам. При розробці програм навчання необхідно враховувати національно-психологічні особливості студента, підвищувати його академічну мотивацію.

Викладач повинен надавати допомогу у виборі літератури для підготовки до занять; створювати спеціальні методичні вказівки для іноземних студентів; постійно підвищувати свою кваліфікацію; володіти іноземною мовою; використовувати при поясненні навчального матеріалу велику кількість демонстраційного матеріалу; індивідуально працювати з кожним іноземним студентом. Викладач повинен враховувати слабку мовленнєву підготовку (російська, українська мови) іноземного студента, розуміти проблеми іноземних студентів, згладжувати конфлікти на основі знань про національний менталітет країни кожного студента.

Для іноземного студента-медика гарантією якісної професійної підготовки є володіння мовою навчання. Практичний курс іноземної мови починається з перших днів навчання у виші (етап довузівської підготовки) і продовжується в бакалавраті, магістратурі, аспірантурі. Навчальний матеріал групується за аспектами, темами. У межах аспектних занять засвоюються мовні знання, формуються мовні і комунікативні навички й уміння. Практичні заняття іноземної мови (української чи російської) будуються відповідно до принципів сучасної методики вивчення нерідної мови на комунікативній основі. Одним із ключових принципів навчання студентів медичного профілю є принцип мовної спрямованості навчання, постулюючий підхід до навчання нерідної мови як до навчання мовної діяльності. Із цим принципом тісно пов'язаний наступний принцип – "єдиного мовного поля". Єдиного "мовного режиму" досягають шляхом міждисциплінарної методики навчання, оскільки головною метою навчального процесу є формування комунікативної компетентності в навчально-професійній сфері спілкування, оскільки міждисциплінарні взаємини мовознавців і предметників мають бути спільно підпорядковані її досягненню, незважаючи на різницю навчальних предметів і навичок, за які вони є відповідальними (українська, російська мова і мовна компетентність – з одного боку, і фізика, хімія, анатомія, біологія тощо, поєднувані поняття предметна компетентність, – з іншого). Для того, щоб студент володів українською (російською) мовою соціально і достатньо професійно, формування його власне комунікативної і професійно-комунікативної компетентності розподілене на етапи, рівні [4].

Початковий етап навчання формує базові механізми, що становлять фундамент володіння мовою. На середньому етапі розширюється вивчення мови в навчально-науковій сфері.

Вивчаючи мову спеціальності, іноземні студенти медичного профілю: 1) засвоюють найбільш частотні комунікативно-цінні мовні засоби наукового стилю мовлення (на основі профільних дисциплін: біології,

анатомії, хімії, фізики); 2) знайомляться зі структурними моделями текстів, характерними для медичних дисциплін; 3) формують загальнонауковий термінологічний і понятійний апарат. Формування мовленнєвих мовних навичок і вмінь на матеріалі наукового стилю мови дозволяє студентам-іноземцям включатися в навчальний процес на основному, медичному факультеті. Навчання на основному (просунутому) етапі характеризується диференціацією: 1) сфер спілкування (соціальна культура, соціально-політична, соціально-побутова, навчально-професійна); 2) тем; 3) характеру; 4) ситуацій спілкування; 5) соціальних ролей, що їх можуть виконувати медики як члени певного соціуму: санітар, медсестра (фельдшер), асистент лікаря, лікар, консультант, пацієнт.

На кінцевому етапі навчання (5–6 курси навчання) іноземний студент-медик удосконалює іноземну мову, наближаючи свої комунікативно-мовні вміння до рівня носіїв мови. У сукупність умінь входять: 1) вміння розуміти усні і письмові тексти, бачити всі закладені в них змісти, створювати власні тексти; 2) вміння висловлювати одну думку різними способами, адекватно реагуючи на ситуацію за допомогою мовленнєвих вчинків; 3) вміння активно і творчо аналізувати і використовувати наукову літературу за фахом; 4) вміння засвоювати масиви наукової інформації; 5) вміння обробляти, оцінювати, описувати дані клінічних досліджень (експериментів); 6) вміння подавати підсумки виконаної роботи у вигляді рефератів, статей, доповідей.

Інтернаціоналізація освіти є однією з найбільш характерних особливостей розвитку освіти у світі протягом останніх десятиліть. Створення сприятливих умов для прискорення інтернаціоналізації освіти в Україні і, в першу чергу, для значного збільшення контингенту іноземних студентів у вітчизняних ВНЗ, є одним із найбільш важливих напрямків міжнародної діяльності українських навчальних закладів у період політичних і економічних перетворень, котрі відбуваються у країні.

Специфіка професійної освіти іноземних студентів в полікультурному середовищі українського ВНЗ виявляється при зіставленні особливостей освітньо-виховної роботи з українськими та іноземними студентами, що визначає педагогічні напрямки формування професійної компетентності, методологічні підходи й освітні технології. Опора на "діалог культур" і етнокультурний компонент виділяється нами як методичний принцип, що лежить в основі навчання іноземних студентів в умовах нової для них україномовної культури [5: 72].

Гарантом успішності навчальної та професійної діяльності є створення передумов для кращого засвоєння іноземцями української мови, якою проводиться навчання медичних дисциплін, у зв'язку з чим залишаються актуальними пошуки оптимальних шляхів координації роботи кафедр української та російської мов з кафедрами спеціальних дисциплін. Однією з проблем у вирішенні цих завдань є відсутність підручників та програм для студентів-іноземців, що навчаються в Україні, тому в цих умовах особливого значення набуває міжпредметна координація.

Наукову основу координації складають дослідження мови науки, знання характеристик мовних одиниць в науковому стилі, особливостей усної і письмової форм, структурно-семантичної організації наукових текстів, комунікативних потреб, визначення мовленнєвих умінь відповідно до конкретних комунікативних завдань [6].

Необхідно зазначити, що особливо важливими є заняття з української мови для студентів I курсу, коли формування знань, умінь і навичок у навчально-професійній сфері відбувається не лише на кафедрах спеціальних дисциплін, але й на уроках із мови, де набуваються навички і вміння аудіювати лекції та читати літературу з медичних дисциплін.

Інтеграція сучасної національної системи вищої освіти в європейську ставить нові задачі й умови розвитку експорту освітніх послуг. Навчання іноземних студентів є визначним показником статусу навчального закладу. Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова має великий досвід навчання іноземних студентів. За період свого існування були підготовлені фахівці для країн Азії, Африки, Латинської Америки та Європи.

Як приклад, кожного навчального року на кафедрі українознавства університету календарно-тематичні плани для студентів-іноземців координуються з планами кафедр спецдисциплін. У зв'язку з тим, що на першому курсі основними серед дисциплін є біологія і анатомія, то перш за все на заняттях з мови використовуються матеріали з цих предметів.

На другому курсі плани з наукового стилю координуються з планами кафедр гістології, мікробіології, нормальної фізіології, загальної хірургії, пропедевтичної терапії. Результатом такої координації роботи кафедр є видання навчальних текстів з наукового стилю мовлення на матеріалі анатомії, нормальної фізіології.

Викладачами кафедри українознавства складаються окремі плани для студентів-іноземців медичного, стоматологічного та фармацевтичного факультетів, оскільки навчальні плани цих факультетів відрізняються як за кількістю годин, так і за дисциплінами, що викладаються. Для студентів-стоматологів, наприклад, підготовлено такі спеціальні тексти, як "Верхні медіальні різці", "Верхні бокові різці", "Клик верхній", "Клик нижній" та ін.

До кожного тексту з наукового стилю викладачами мови розробляються вправи (фонетичні, лексичні, лексико-граматичні, вправи з метою формування мовленнєвих навичок і вмінь). Наприклад, студент повинен вміти орієнтуватись у комунікативному завданні кожної смислової частини тексту, прогнозувати подальший зміст речення, смислової частини тексту, визначати головну й додаткову інформацію та ін. Реалізація принципу комунікативності під час навчання читання навчальної літератури передбачає максимальне використання реальних завдань, що виконуються студентами на заняттях зі спецдисциплін.

Важливим напрямком роботи з формування предметної компетентності студентів-медиків є підготовка іноземців до практичних занять на клінічних кафедрах. Практика свідчить, що нове комунікативне середовище викликає у деяких студентів розгубленість. У результаті координації роботи кафедри українознавства та кафедр оперативної хірургії і пропедевтичної терапії розроблено навчальний посібник, який, з одного боку, полегшує іноземцям навчання на клінічних кафедрах, а з іншого – готує до спілкування з хворими.

Реальні умови проведення занять на клінічних кафедрах викликають необхідність формування навичок і вмінь професійного спілкування як російською, так і українською мовами. З другого семестру II курсу кожного тижня в групах студентів-іноземців проводяться заняття з української мови. Якщо на I курсі на заняттях використовується більшою мірою матеріал загальнолітературного стилю, то на II курсі основна увага звертається на медичну лексику, на спілкування з хворими. Наприклад, на I курсі вивчаються такі теми, як "Про себе" (4–6 год.), "Квартира. Гуртожиток, житлові умови" (4 год.), "Розташування медичних закладів у Вінниці" (4–6 год.), "Природа. Погода. Клімат. Їх вплив на самопочуття" (4 год.) та ін.

Головною метою занять з української мови на II курсі є формування навичок і вмінь аудіювання і читання українською мовою найбільш уживаних слів, словосполучень, речень, тобто лексичного та термінологічного матеріалу, з яким студенти зустрічаються в клініці. Структура розробок, що використовуються на кафедрі українознавства Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова на заняттях з української мови з іноземцями, дозволяє перейти від ознайомлення з лексичним і граматичним матеріалом до використання його на рівні професійної комунікації під час читання медичної документації і в діалозі лікаря з хворим. Наприклад, у першому семестрі II курсу вивчаються такі теми, як "Зовнішність людини. Назви частин та органів тіла", "Характер, поведінка та психологічний стан людини", "Медпункт. Аптека. Розмова з лікарем, розмова з фармацевтом", "Професія. Робота. Робочий режим та стан здоров'я" та ін. Темі занять другого семестру II курсу: "Приймальне відділення. Заповнення паспортної частини медичної картки стаціонарного хворого", "Скарги хворого (діалог хворого з лікарем)", "Симптоми захворювання органів кровообігу. Історія захворювання" та ін. (додаток Н). Ці теми дають змогу студентам ознайомитися з особливостями діалогу лікаря з хворим, а також засвоїти певну медичну лексику. Слід відзначити особливий інтерес студентів до навчання професійного спілкування, до мовленнєвого етикету, знання якого є реальною потребою для іноземців, що навчаються в медичних закладах України. Вивчення мовленнєвого етикету є складовою частиною включення до комунікації з носіями української та російської мов, оскільки адекватне взаєморозуміння учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур, передбачає знання та вміння правильно використовувати різноманітні одиниці. Під час відбору мовленнєвих одиниць для кожного етапу навчання необхідно брати до уваги не тільки комунікативні потреби, але й професійні інтереси, соціальні ролі, в яких виступають студенти в навчально-професійній сфері спілкування. Така робота особливо інтенсивно проводиться в групах III курсу і має на меті запобігти типовим помилкам у використанні вербальних і невербальних засобів мовленнєвого етикету й правил повсякденної поведінки (наприклад, калькування вербальної одиниці рідної мови на українську, створення штучних мовних конструкцій, сприйняття й оцінка правил повсякденної поведінки чужого народу відповідно до культурних традицій свого народу).

Звичайно, головне завдання викладача мови з формування професійної компетентності студента-іноземця здійснюється під час роботи з мовним та текстовим матеріалом із наукового стилю. Але залучення до навчального процесу художніх текстів, що знайомлять студентів зі сферою їх майбутньої професійної діяльності, сприяє кращому засвоєнню лексики, конструкцій літературної мови та наукової мови зокрема. Це викликає необхідність добору текстів, у котрих відображається практична діяльність лікаря.

Художня література відіграє велику роль у становленні та розвитку медичної деонтології як науки про головні принципи поведінки лікаря під час спілкування з хворим. Художні твори А. Чехова, Л. Толстого, В. Вересаєва, М. Булгакова та інших письменників розкривають таємниці психології хворої людини та підіймають питання професійної поведінки лікаря, що викликає зацікавленість студентів, розширює їх кругозір, виховує гуманістичне ставлення до пацієнтів.

Одним із принципів відбору текстів літературного стилю мовлення є врахування професійно-орієнтованої краєзнавчої інформації. Для майбутніх лікарів велике пізнавальне та освітнє значення мають відомості з історії медицини, про життя вчених-медиків, про систему підготовки медичних кадрів в Україні. Використання краєзнавчих фактів у художніх текстах посилює мотивацію вивчення мови. Так, викладачі кафедри української та російської мов Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова склали тексти, що містять цікаву інформацію про діяльність М. І. Пирогова та

Д. К. Заболотного, життя яких пов'язане з Вінниччиною (додаток М). Робота з такими текстами повинна проводитися таким чином, щоб студенти, по-перше, побачили своєрідність мовних структур, по-друге, засвоїли змістовну сторону, по-третє, відчули робочу атмосферу, в якій працюють медики. Крім того, викладачі організовують екскурсії до музею-садиби М. Пирогова та до музею Д. Заболотного.

Реалізація сучасної освітньої концепції вимагає від педагогів акцентування уваги на особистісно-орієнтовану модель навчання, в центрі якої знаходяться інтереси, потреби, можливості студента-іноземця, їхня спільна діяльність, котра базується на позитивній взаємодії.

Висновки. Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних учених з проблеми дослідження виявив значний інтерес до дослідження міжкультурної, полікультурної, комунікативної компетентності у зв'язку зі змінами міжкультурної освіти та виховання студентів під впливом соціокультурних трансформацій у суспільстві, відкритості до сприйняття психологічних, соціальних та інших міжкультурних відмінностей. З'ясовано, що міжкультурне виховання зумовлюється особливостями суспільно-політичного устрою та рівнем соціально-економічного розвитку суспільства.

Встановлено, що міжкультурна комунікативна компетентність є єдністю трьох складових: мовної, комунікативної й культурної компетентності. Мовна компетентність відповідає за правильний вибір мовних засобів, адекватних для ситуації спілкування; комунікативна компетентність включає механізми, прийоми й стратегії, необхідні для забезпечення ефективного процесу спілкування; поняття культурної компетентності збігається з поняттям культурної грамотності й передбачає знання політичних реалій, фразеологізмів, термінів тощо.

Рисами сформованості міжкультурної комунікативної компетентності є такі: відкритість до сприйняття психологічних, соціальних та інших міжкультурних відмінностей; психологічна спрямованість на кооперацію із представниками іншої культури; вміння розрізняти колективне й індивідуальне у комунікативній поведінці представників інших культур; здатність долати соціальні, етнічні й культурні стереотипи; володіння системою комунікативних засобів та правильний їх вибір залежно від ситуації спілкування; дотримання етикетних норм у процесі комунікації. Аналіз теоретичних засад дослідження дав змогу розкрити сутність поняття "міжкультурна комунікативна компетентність" через характеристики понять: "компетентність", "міжкультурна компетентність", "комунікативна компетентність", "полікультурна компетентність". Отже, ми розглядаємо *міжкультурну комунікативну компетентність* майбутніх лікарів-іноземців як інтегративну особистісну якість, що охоплює синтез знань про національні та міжкультурні цінності; комунікативних та емпатичних умінь, які забезпечують міжкультурну взаємодію, толерантне ставлення до її носіїв; переконань та поведінки майбутнього фахівця-медика для виконання його професійних функцій.

Проаналізовано особливості освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України та встановлено, що серед розвинутих європейських країн наша держава посідає гідне місце за загальним числом іноземних студентів, найбільшою популярністю яких користуються медичні і фармацевтичні спеціальності. Підготовка лікаря здійснюється на етапах переддипломної і післядипломної підготовки. Навчання здійснюється відповідно до освітньо-професійних програм загальної лікарської підготовки фахівця з трьох базових спеціальностей (лікарська справа, педіатрія, медико-профілактична справа) з подальшою спеціалізацією на післядипломному етапі відповідно до освітньо-професійних програм певної лікарської спеціальності.

Встановлено, що *формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків* є частиною процесу підготовки іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах України, та визначається нами як цілеспрямований процес соціалізації та професіоналізації іноземних студентів-медиків, який ґрунтується на сучасних педагогічних концепціях, що передбачають інтегроване пізнання мови та культури іншої держави у процесі професійної підготовки, сприйняття загальнолюдського й національного компонентів культури з метою набуття професійних якостей висококваліфікованого фахівця.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури обґрунтовано завдання сучасної міжкультурної комунікативної освіти та виховання студентів, а саме: особистісний розвиток кожного студента, що передбачає індивідуальний підхід до нього; розвиток етнічної й культурної грамотності, тобто досягнення студентами певного рівня інформованості про особливості історії й культури наявних у суспільстві етнічних груп – власної та "чужої"; усвідомлення взаємовпливу й взаємозбагачення культур у сучасному світі, розвиток інтегративних процесів; формування етнокультурної компетентності, тобто не тільки позитивного ставлення до наявних у суспільстві різних етнокультурних груп, але й умінь розуміти їх представників, взаємодіяти із представниками інших культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Солодка А. Міжнародна освіта і кроскультурне навчання / А. Солодка // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія : [зб. статей]. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 41. – Ч. 2. – С. 17–25.
2. Пугачев В. П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом : [учеб. для студ. Вуза] / В. П. Пугачев. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 285 с.

3. Иванова М. А. Социально-психологическая адаптация иностранных студентов первого года обучения в вузе : [метод. рек.] / М. А. Иванова, Н. А. Титкова. – СПб. : С.-Петербург. гос. техн. ун-т, 1993. – 48 с.
4. Педагогика и психология высшей школы : [учеб. пособие] / [отв. ред. М. В. Буланова-Топоркова]. – Ростов на/Д. : Феникс, 2002. – 544 с. – (Серия "Педагогическое образование").
5. Калашнік Н. В. Тестовий контроль в процесі засвоєння іншомовних знань : [зб. наук. праць] / Н. В. Калашнік // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. – Вип. 15. – С. 142–144.
6. Виды сред в образовании [Електронний ресурс] // Курс подготовки модераторов для системы дистанционного обучения / [под рук. Е. С. Полат]. – Режим доступа : <http://courses.urf.ac.ru/eng/u7-9.html>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Solodka A. Mizhnarodna osvita i kroskul'turne navchannia [International Education and Across Cultural Training] / A. Solodka // Problemy suchasnoi pedagogichnoi osvity. Seriya : Pedagogika i psykholohiia [Modern Pedagogical Education Problems. Line : Pedagogy and Psychology] : [zb. statei]. – Yalta : PBB KGU, 2013. – Vyp. 41. – Ch. 2. – S. 17–25.
2. Pugachiov V. P. Testy, delovyye igry, treniny v upravlenii personalom [Tests, Business Games, Trainings in Managing People] : [ucheb. dlia stud. vuza] / V. P. Pugachiov. – M. : Aspekt Press, 2003. – 285 s.
3. Ivanova M. A. Sotsial'no-psikhologicheskaiia adaptatsiia inostrannykh studentov pervogo goda obucheniiia v vuze [International Freshman's Social and Psychological Adaptation in College] : [metod. rek.] / M. A. Ivanova, N. A. Titkova. – SPb. : S.-Peterb. gos. tehn. un-t, 1993. – 48 s.
4. Pedagogika i psykholohiia vysshei shkoly [Pedagogy and Psychology of the Higher School] : [ucheb. posobiie] / [otv. red. M. V. Bulanov-Toporkova]. – Rostov na/D. : Feniks, 2002. – 544 s. – (Seriia "Pedagogicheskoe obrazovaniie").
5. Kalashnik N. V. Testovyi kontrol' v protsesi zasvoiennia inshomovnykh znan' [Tests Control in the Process of Acquisition of Knowledge of Foreign Origin] : [zb. nauk. prats'] / N. V. Kalashnik // Naukovi zapysky Vinnytskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Mykhaila Kotsiubyn'skogo [Vinnytsia Mykhailo Kotsiubyn'skyi Pedagogic University Scientific Notes]. – Seria : Pedagogika i psykholohiia. – Vinnytsia, 2005. – Vyp. 15. – S. 142–144.
6. Vidy sred v obrazovanii [Kinds of the Spheres of Education] [Elektronnyi resurs] // Kurs podgotovky moderatorov dlia sistemy distantsionnogo obucheniiia [Moderators' Course of Distance Learning Training] / [pod ruk. E. S. Polat]. – Rezhym dostupu : <http://courses.urf.ac.ru/eng/u7-9.html>.

Калашник Н. В. Особенности учебно-воспитательной работы с иностранными студентами в высших медицинских учебных заведениях Украины.

В статье проанализирована степень разработки исследуемой проблемы в педагогической теории и учебно-воспитательной практике; уточнена суть ключевых понятий исследования; проанализированы и раскрыты особенности учебно-воспитательной работы с иностранными студентами в высших медицинских учебных заведениях Украины. Выяснено, что среди развитых европейских стран наше государство занимает достойное место по общей численности иностранных студентов, наибольшим спросом пользуются медицинские и фармацевтические специальности. На основании анализа психолого-педагогической литературы выделены задания современной межкультурного коммуникативного образования и воспитания студентов.

Ключевые слова: учебно-воспитательная работа, студенты-иностранцы, межкультурная коммуникация, межкультурное коммуникативное образование и воспитание, медицинское образование в Украине.

Kalashnik N. V. The Peculiarities of Educational Work with International Students at Higher Medical Educational Institutions of Ukraine.

The article deals with the main peculiarities of educational work with international students at higher medical educational institutions of Ukraine. The degree of the central problem under the study in the pedagogic theory and educational practice is analyzed. The accent is made on the key concepts of the investigation and the peculiarities of educational work with international students at higher medical educational institutions of Ukraine are stated. It turns out that our state occupies the rightful place among the total number of international students and as a result medical and pharmaceutical specialties are very popular. This information is revealed in the article. On the ground of the analysis of psychological and pedagogic literature the main tasks of modern intercultural communicative students' education are emphasized. The author arrives at the conclusion that educational work with international students at higher medical educational institutions is very important in our society.

Key words: educational work, international students, intercultural communication.